

УДК 342.4

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.44>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ДЕЛІКТИ) ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Павловська Н.В.,

кандидат юридичних наук, доцент

Павловська Н.В. Деякі питання розгляду справ про адміністративні правопорушення (делікти) під час воєнного стану.

У статті досліджується вивчення змісту та структури адміністративних правопорушень (деліктів) під час воєнного стану, уточняється їх теоретична та практична основа.

Розглядається детальний аналіз стадій провадження з адміністративних правопорушень (деліктів) під час воєнного стану, узагальнюються накопичені наукові відомості та емпірична база та пропонується на їх основі науково-практичні пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення їх правового регулювання, усунення наявних прогалин та колізій, а також визначаються напрями їх подальшого розвитку.

Стверджується, що адміністративні правопорушення (делікти) під час воєнного стану є самостійним інститутом адміністративного права. Визначено види адміністративних стягнень, які застосовуються за вчинення адміністративних військових правопорушень.

Визначено, що особливий період – це період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

До військових адміністративних правопорушень (деліктів) належать: відмова від виконання законних вимог командира (начальника) ст. 172¹⁰ КУпАП; самовільне залишення військової частини або місця служби ст. 172¹¹ КУпАП; необережне знищення або пошкодження військового майна ст. 172¹² КУпАП; зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем ст. 172¹³ КУпАП; перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень ст. 172¹⁴ КУпАП; недбале ставлення до військової служби ст. 172¹⁵ КУпАП; бездіяльність військової влади ст. 172¹⁶ КУпАП; порушення правил несення бойового чергування ст. 172¹⁷ КУпАП; порушення правил несення прикордонної служби ст. 172¹⁸ КУпАП; порушення правил поведіння із зброєю, а також боєприпасами, вибуховими, іншими речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення ст. 172¹⁹ КУ-

пАП; розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів ст. 172²⁰ КУпАП.

Ключові слова: склад адміністративного правопорушення (делікту), суб'єкти адміністративного правопорушення (делікту), воєнний стан, провадження з адміністративних правопорушень (деліктів).

Pavlovska N. Some issues of administrative offenses.

The article examines the study of the content and structure of administrative offenses (torts) during martial law, specifies their theoretical and practical basis.

A detailed analysis of the stages of administrative offenses during martial law is considered, the accumulated scientific information and empirical base are summarized and based on them scientific and practical proposals and recommendations for improving their legal regulation, eliminating existing gaps and conflicts, and identifies areas their further development.

It is claimed that administrative offenses (torts) during martial law are an independent institution of administrative law. The types of administrative penalties applied for committing administrative military offenses are determined.

It is determined that the special period is the period from the moment of announcing the decision on mobilization (except the target) or bringing it to the executors of covert mobilization or from the moment of martial law in Ukraine or in some localities and covers mobilization time, wartime and partially rebuilding period after the end of hostilities.

Military administrative offenses (torts) include: refusal to comply with the lawful requirements of the commander (chief) of Art. 172-10 Code of Ukraine on Administrative Offenses; unauthorized leaving of a military unit or place of service of Art. 172-11 Code of Ukraine on Administrative Offenses; careless destruction or damage to military property Art. 172-12 Code of Ukraine on Administrative Offenses; abuse of power or official position by a military official of Art. 172-13 Code of Ukraine on Administrative Offenses; excess of power or official authority by a military official of Art. 172-14 Code of Ukraine on Administrative Offenses; careless attitude to military service Art. 172-15 Code of Ukraine

on Administrative Offenses; inaction of the military authorities Art. 172-16 Code of Ukraine on Administrative Offenses; violation of the rules of combat duty of Art. 172-17 Code of Ukraine on Administrative Offenses; violation of the rules of border service of Art. 172-18 Code of Ukraine on Administrative Offenses; violation of the rules of handling weapons, as well as ammunition, explosives, other substances and objects that pose an increased danger to the environment of Art. 172-19 Code of Ukraine on Administrative Offenses; drinking alcoholic, low-alcohol beverages or using drugs, psychotropic substances or their analogues. 172-20 Code of Ukraine on Administrative Offenses.

Key words: composition of an administrative offense (tort), subjects of an administrative offense (tort), martial law, proceedings on administrative offenses (torts).

Постановка проблеми. Закріплені принципи провадження по справі щодо адміністративного правопорушення (делікту) не можуть суперечити принципам організації та діяльності правової держави, які є основними із принципів розподілу влади.

Стаття 6 Конституції України встановлює, що державна влада в Україні здійснюється на основі її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову.

Стаття 8 Конституції України визначає, що в Україні визначається і діє принцип верховенства права і Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їм [1].

Стаття 6 Кодексу про адміністративне судочинство України визначає, що суд при розгляді справ діє відповідно із принципом верховенства права, згідно якому, права і свободи людини визнаються найвищими цінностями і визначають зміст і направленість діяльності держави. Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду по правам людини. Звернення в адміністративний суд для захисту прав і свобод людини відбувається безпосередньо згідно із Конституцією України [2].

Державна влада виступає в трьох незалежних і в той же час взаємозалежних між собою іпостасях. Деякі адміністративисти розширюють кількість гілок влади (видів державної діяльності) і виділяють: президентське, законодавче, виконавче, судове, прокурорське та контрольне. При цьому вони вказують домінуючу гілку виконавчої влади, що заснована на накопиченні грошових коштів, наявності цілого арсеналу примусових засобів і направляють на контроль у своїй адміністративно-процесуальній діяльності [3, с. 59].

Мета статті – дослідження виникнення та розгляду адміністративних правопорушень (деліктів) під час воєнного стану.

Стан наукової розробки проблеми. Основні питання щодо адміністративних відносин, пов'язаних із науковим дослідженням проваджень з адміністративних правопорушень (деліктів), були предметом дискусій широкого кола вчених, а саме: В. Аверьянова, А. Андрійко, Н. Армаш, К. Афанасьевої, А. Бандурки, А. Банчука, В. Бевзенко, О. Беспалової, А. Берлач, Ю. Битяк, Л. Білої-Тіунової, А. Васильєвої, В. Галунько, О. Дрозда та ін.

Виклад основного матеріалу. Законодавча влада встановлює правові основи державного та громадянського життя, виконавча влада безпосередньо реалізує ці правові норми, а судова влада охороняє правові засади від будь-яких порушень. Зміщення в одну або іншу сторону даного принципу неминуче приведе до свавілля. Найбільш послідовний принцип розподілу влади розміщений в працях Ш. Монтеск'є. Зокрема, він зазначив, що якщо законодавчі та виконавчі сили об'єднанні в однієї самій людині чи в одному й тому ж органі, то свобода неможлива, так як може виникнути загроза, що та сама людина чи орган зможе вести тиранічні закони та використовувати їх тиранічним чином. Якщо судова влада об'єдналася із законодавчою, життя та свобода суб'єкта будуть підтверджені вільним контролем, а суд тоді повертається в законодавство. Якщо судова влада об'єднана з виконавчою, суддя може діяти з усією жорстокістю гнобителя [4, С. 34].

На думку С.С. Алексєєва, три основних механізми утихомирення та «приборкання» влади мають вирішальне значення: це конституція, народовладдя і розділення влади — така побудова основних елементів держави, при якій вони взаємно урівноважуються і підтримують одна одну, перекриваючи таким чином саму можливість неоправленої концентрації влади, перетворення її в самозадоволену приборкану силу, і, відповідно, державного свавілля, насилля і терору [5, с. 129].

Окремі вчені пропонують розділити виконавчу владу на правління (керівництво, яке знаходиться в руках діючої влади) та адміністративну, власно виконавчо-розпорядчу. Задачі першої полягає в розробці загальної політики держави, другій — призначення на практиці загальних принципів і рішень законодавчих і урядових структур. У зв'язку з цим, вченими пропонується принцип розділення влади на політичну, адміністративну та юрисдикційну [6, с.88].

Застосовуючи теорію розподілу влади при провадженні по справам про адміністративні правопорушення (делікти), можна припустити, що посадові особи (органи), уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення, реалізуючи виконавчу функцію державної влади. У той же час чинне адміністративне законодавство України встановлює перелік винних осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності.

сті, і ці ж органи беруть на себе функцію покарання за не дотримання законодавства, сфера якої, відноситься до дії органів судової влади. Таким чином, порушується принцип розподілу влади: виконавча і судова влада зосереджуються в руках однієї людини – посадової особи, уповноваженої складати протоколи об адміністративні правопорушення. В правовій державі це неприпустимо.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [7].

За **військові адміністративні правопорушення (делікти)** до військовослужбовців можуть застосовуватися наступні види адміністративних стягнень:

1. *Попередження (зауваження).*
2. *Штраф.*

3. *Утримання на гауптвахті* (гауптвахта - спеціальне приміщення, яке обладнано в органах управління Служби правопорядку (підрозділах Служби правопорядку) з метою виконання покарання заарештованих в адміністративному порядку та затриманих військовослужбовців і військовозобов'язаних, або приміщення (намет), яке може тимчасово обладнуватися на полігонах, у навчальних центрах та районах. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами).

Стаття 32¹ Кодексу України про адміністративне правопорушення (надалі – КУпАП) встановлює, що зазначений вид адміністративного стягнення не може застосовуватися до військовослужбовців-жінок [8].

За порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання

документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, військовослужбовці несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах.

Стаття 15 КУпАП визначає що до зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт, а до військовослужбовців строкової служби – водіїв транспортних засобів Збройних сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань у разі порушення правил дорожнього руху, крім того – штраф.

У разі притягнення таких осіб до відповідальності за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі направлення особи, яка вчинила таке насильство, на проходження програми для осіб, які вчинили домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, здійснюється на загальних підставах.

Також, ці особи несуть відповідальність за адміністративні правопорушення (делікти) за дисциплінарними статутами (Дисциплінарний статут Збройних Сил України, Дисциплінарний статут служби цивільного захисту, Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України).

КУпАП визначає загальні види адміністративних стягнень за військові адміністративні правопорушення, але в умовах особливого періоду законодавчо закріплено більш суворішу відповідальність.

Особливий період – це період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

КУпАП розрізняє наступні військові адміністративні правопорушення (делікти):

відмова від виконання законних вимог командира (начальника) ст. 172¹⁰ КУпАП;

самовільне залишення військової частини або місця служби ст. 172¹¹ КУпАП;

необережне знищення або пошкодження військового майна ст. 172¹² КУпАП;

зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем ст. 172¹³ КУпАП;

перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень ст. 172¹⁴ КУпАП;

недбале ставлення до військової служби ст. 172¹⁵ КУпАП;

бездіяльність військової влади ст. 172¹⁶ КУпАП;

порушення правил несення бойового чергування ст. 172¹⁷ КУпАП;

порушення правил несення прикордонної служби ст. 172¹⁸ КУпАП;

порушення правил поводження із зброєю, а також боєприпасами, вибуховими, іншими речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення ст. 172¹⁹ КУпАП;

розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів ст. 172²⁰ КУпАП [9].

На підставі вищенаведеного і враховуючи пріоритет охорони життя та здоров'я, прав та інтересів громадян, відповідно до ст. 3 Конституції України, зміни та реформування сучасного адміністративного законодавства під час воєнного стану, а також поширеність адміністративних правопорушень (деліктів), їх потужного змісту, причин та динаміки розвитку та виявлення, зумовлюють необхідність предметного дослідження інституту адміністративно-правових санкцій як окремого інституту адміністративного права та заслуговують окремої уваги та подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Колпаков В.К. Адміністративно-правові відносини: поняття і види. Юридичний науковий електронний журнал, 2013. К. 2013. С.101-104.
4. Монтескьє Ш. Избранные произведения. М., 1955. С. 294.
5. Алексеев С.С. Философия права. М.: Изд. НОРМА, 1999. С. 77.
6. Коломоець Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
7. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>